

ПОЛИАНДРИЈА У ЈУЖНИХ СЛОВЕНА**

Полиандрија, или како би се то нашим језиком рекло, многомуштво или вишемуштво је много ређа од полигамије, али је ипак има код многих народа. Број мужева једне исте жене може бити – два, три, четири, пет, па и већи. Негде су мужеви браћа, негде нису ни у каквоме сродству, а негде је и тако и тако. Ни узроци полиандрији нису свуда исти; негде је узрок у већем броју људи него жена; негде у обичају убијања једног дела женске деце; негде у економским приликама, јер кад би сваки човек узимао једну или више жена прираштај у становништву био би много већи но што привреда од земљишта допушта; негде је у вези са сточарским животом, јер је један део људи увек, по неколико месеца, одсутан, тражећи било нове паше за стоку, било ба- већи се продајом стоке, за које време други остају код остале стоке, жене и деце; негде се жене врло скупо продају, па сваки није у стању да их купи. Ни однос жене према мужевима није свуда исти: негде припада свима мужевима подједнако, негде управо само једноме, а остали су као нека врста учесника. Деца су негде потпуно заједничка, и све мужеве своје матере називају оцем, негде се као отац сматра само најстарији брат, негде онај кога жена за оца означи, а сви су остали стричеви, и тако даље.¹

Такве праве полиандрије, у којој би жена имала два или неколико признатих мужева, у нашем народу данас нема. Колико је мени познато она се нигде ни у нашој прошлости не помиње. Стихови из народне песме: „Ако свима могу бити слуга, ја не могу свима бити љуба; него једном ког ми срце љуби“,² говоре противу полиандрије. Па при све-

* Академик Тихомир Ђорђевић (Књажевац, 1868 – Београд, 1944).

** Рад је изворно објављен у Архиву за правне и друштвене науке, бр. 2/1924, год. XIV, друго коло, књига XXVI, стр. 77-82.

¹ Е. Westermarck, *The history of human marriage*, vol. III, London, 1921, стр. 107-222.

² Вук С. Караџић, *Српске народне пјесме* I (1891), 319; IV (1896), 143.

му томе и у нас има неких појава које су врло налик на полиандрију, због тога их ја и називам истим именом, и ако оне нису идентичне са правом полиандријом.

*

У прошлом чланку³ ја сам, мислим, довољно утврдио да је немање деце у браку био један од главних разлога обичају у нашем народу да муж поред праве жене, доведе у кућу и другу с којом би дошао до деце. Но у тим случајевима увек је била претпоставка да је брак неплодан женином неспособношћу за добијање порода. Брак, међу тим, може бити неплодан и мужевљевом неспособношћу. У таквим је случајевима, по појмовима нашега народа најприродније да жена напусти неспособна мужа, и да се уда за другог. Кнез Милош Обреновић (1815 – 1839) који је у погледу породичних односа био истога мишљења као и широка маса простог српскога народа из које је поникао, одобравао је да се жене неспособних мужева преудају. Пример који ћу навести то најлепше илуструје: Нека Јеросима из села Опланића у Рудничкој Нахији беше удата за неког Вучића Вианца из истог села. Немајући с њиме деце она га напусти и побегне за Јоксима Радојевића из Надрља у Нахији Јагодинској, и са њиме роди двоје деце. После три године Вучић пронађе своју жену и затражи да му се врати. Али Кнез Милош, 3 јуна 1820 године, бр. 709, пресуди да се Вучић Вианац разведе од своје жене Јеросиме и она да остане Јоксиму Радојевићу, „јер је са овим последњим мужем родила деце“. „При том, вели се даље у пресуди, Вучић прими овде од Јоксима педесет и пет гроша за свој трошак, што је потрошио у ово време тражећи своју жену“.⁴ М. Ђ. Милићевић описује један случај да је жена чак убила свога неспособног мужа да би га се опростила. „Беше добар, говорила је она на суду, али не знађаше ни за какву милост, у њега не беше на срдашцу биља као у других људи...“⁵

Ако се жена из буди каквих разлога не може опростити неспособна мужа, она остаје у његовој кући, али се довија на све могуће

³ Архив за правне и друштвене науке, бр. 5-6/1924, год. XIII, друго коло, књига XXV, стр. 321-338.

⁴ Државна Архива, Кнежевска Канцеларија, Деловодни Протокол, Унутрашња Преписка 1820, № 709 и 710. Оваквих и сличних примера има у актима Државне Архиве из доба Кнеза Милоша врло много: Кнеж. Канц., Дел. Прот., Унутр. Преп. 12 март 1820, № 298; 5 фебр. 1823, № 168; 1 мај 1823, № 735; Кнеж. Канц., Нахија Ћупријска 6 окт. 1826; Народни Суд 19. јан., 3 нов., 20 нов., 23 нов. 1833 и т. д.

⁵ М. Ђ. Милићевић, *Летње Вечери*, Београд, 1879, стр. 213.

начине да дође до деце: прибегава чинима, бајањима и лековима. Оваквих случајева има у народу врло много.⁶

Најзад, ако све то не помогне, онда се жена „често и са знањем самога мужа“⁷, подаје другоме човеку, или са, или без његова знања, стално. Кад се жена, са знањем мужа, привремено, подаје другоме, сматра се за нужду, и, ако се то, поред свега прикривања, и сазна, не сматра се за велику срамоту, још мање за грех. Деца тако рођена сматрају се као потпуно законита. Ако се подаје и кад престане потреба, стално, сматра се за блудницу и осуђује се. Због тога што су нероткиње у неким крајевима неморалне народ их зове врајлама.⁸

Обичај да се жена, кад нема деце, са знањем, или чак и по жељи свога мужа, подаје другоме човеку познат је многим примитивним народима. Код многих афричких племена човек који нема деце потајно доводи жени свога брата или другог ког човека, да би на тај начин дошао до деце. Исти је случај са Пунанима на Борнеу, кад је жена удата за старијег човека и нема деце с њим. Код Чукша кад ко нема деце тражи каквог здравог младог човека да му помогне да их добије. И тако даље.⁹ Сличне су ствари познате и међу Индоевропљанима још од давних времена, и деца су увек сматрана као законита. Инд је, на случај бешчедности, узимао у помоћ понајпре свога брата, за тим најближег браственика. Тај су обичај Инди називали *niyoga*.¹⁰ По одредби Соломоновог Закона даје се право жени неспособног мужа да се пода његовом блиском сроднику. Ликург иде још даље, и допушта неспособним мужевима да своје жене предају млађима и снажнијима. Трагови оваквих обичаја налазе се и код старих Пруса.¹¹

Примери да су се у нашем народу жене подавале браћи и рођацима својих мужева да би се у деци продужила крв исте породице ни су ми познати. Можда их има, али их је немогуће сазнати, јер остају међу кућним зидовима као породична тајна. Међу тим један пример који је забележио М. Миљанов врло је карактеристичан, јер се из њега јасно види тежња да се породица настави, да се не затре лоза и да

⁶ Ј. Миодраговић, *Народна Педагогија у Срба*, Београд, 1914, 24-27; М. Ђ. Милићевић, *Живот Срба сељака*, *Српски Етнографски Зборник* I, 188. В. Николић, *Срп. Етн. Зборник* XVI, 161-163; С. М. Милосављевић, *Срп. Етн. Зборник* XIX, 84.

⁷ С. М. Милосављевић, *Српски народни обичаји из Среза Омољског*, *Срп. Етн. Зборник* XIX, 86.

⁸ *Срп. Етн. Зборник* XIX, 86.

⁹ Е. Westermarck, *The history of human marriage*, III, 153 и 194-192.

¹⁰ М. Winternitz, *Die Frau in den indischen religionen* I, Leipzig, 1920, 47-48; О Shrader, *Reallexikon der indogermanischen Altertumskunde*, Strassburg, 1901, 9841.

¹¹ О Shrader, *Reallexikon*, 984; F. de Coulanges, *La cité antique*, 53 (српски превод 55)

у њој буде иста крв. Муж је истина већ био мртав, али је његова жена знала и значај мушкога детета за његову кућу и да дете буде од његове крви, па је тражила да се уда за свекра. Пример је врло убедљив и ја га доносим у целини. Некакав пећски паша, прича М. Миљанов, дошао је био на Корита Оцка и кренуо у Куче. Саставши се са кучким и арбанашким главарима запита их: „Чија је жена најљепша у овој околини?“ Они му одговоре: „Најљепша је жена Марка Ђонова.“ Марко је био из Затријепа и побратим истог паше, те су главари мислили да паша неће тражити жену свога побратима. Међу тим паша позове Марка и затражи му жену. Кад овај одрече, паша га стави на муке, али он умре, а не пристаде да му жену уступи. Тада паша посла те му доведоше жену Маркову. Кад је дошла и чула шта је било с њеним мужем, рече кучким главарима: „Не плачите за Марком, но купите војску и удрите сутра ујутру на Турке, а ја одох код паше и ноћас ћу га закла-ти“. Што је рекла то је и учинила. Преко ноћи она закоље пашу и побегне у Куче. Кучи ударе на Турке и побију их. Кад су жену после тога запитали хоће ли се удавати, она је одговорила: „Хоћу, али за свекра“. Свекар се бранио: „Ти си моја снаха, ја сам стар, мене не треба више жена.“ „Ти си изгубио сина због мене, па или ћу тебе родит’ другог сина, или га већ нећу ни рађат никоме“, одговори она. Тако се она уда за свекра, и роди му сина, од кога је данашње братство Банкани у Затријебачу. По другој једној белешци Маркова је жена, кад се вратила, рекла свекру: „До сад си био мој свекар, а од сад мој домаћин, а ако не ишчезне твоја јуначка крв“. Кад се старац почео бранити старошћу, она му рекне: „Не мари, ја ћу уз тебе старити, а ти уз мене младити се, а грехоту ћемо на поли дијелити.“ Старац најзад пристаде, и она му роди сина Стјепа, који је имао сина Марка чувена са своје храбрости.¹²

Примери пак да су се жене подавале, са знањем својих мужева, привремено, другим људима, само да би дошле до деце, могу се наћи и у нашем народу. Можда они нису ни тако ретки, али они обично остају тајна. У Босни, кад се догоди да снаха јединица нема деце, да се лоза не би угасила, фамилија изабере здрава и честита човека и наговори је да му се пода, или оставља њој самој да човека изабере.¹³ У Омољу, жене које никако немају деце мењају мужеве и иду с њима који их имају. „Ово бива често и са знањем самога мужа, нарочито ако је нерађању деце сам он узрок.“¹⁴ Ја знам неколико оваквих примера

¹² М. Миљанов, *Племи Кучи*, Београд, 1904, 33-34.

¹³ F. S. Krauss, *Anthropophyteia* 1, 1904, 284.

¹⁴ Срп. Етн. Зборник XIX, 86.

из личног сазнања из Нишког Округа, који би на сваки начин остали тајна, да су млади људи, којима су се жене за помоћ обраћале, умели боље да крију ствар.

Изгледа, међу тим, да се жене, кад немају деце, најрадије подају, са знањем мужева, па чак и целе фамилије и пријатеља, свештеним лицима. Да ли је то у вези са каквим заборављеним религиозним обичајем, каквих и данас има код неких примитивних народа, или је с тога што су свештена лица одабрани, однеговани и учени људи, тешко је одлучити. Примери које ћу навести просто констатују факта и ништа више; једино што ме један пријатељ из Ужичког Округа уверава да се тамо сматра „као светло дело“, „као севап“ или „као задужбина“ подвести нероткињу калуђеру или свештенику. Један свештеник из истог округа приповедао ми је да је, кад је као млад дошао на парохију, требало да отидне у оближње село да носи литију. Како се око тога забавио читав дан, било му је доцкан да се враћа кући, те заноћи у једнога од најбољих домаћина. Кад је требало да легне, стидљиво и снебивајући се, уђе у његову собу једна млада и здрава жена. Како је није виђао, упита је је ли и она из ове куће. Она му рекне да је из комшилука, али да су јој казали да треба да ноћи ту код њега. Свештеник није знао за обичај, и, како ме је уверавао, једва се спасао беде. Доцније су му ствар објаснили. Слушао сам још како је у селу Миросалцима у Драгачеву, пре пуно година, дошла жена свештенику да јој чита молитву да би затруднела. Кад је свршио молитву она му рече да молитва неће помоћи ако јој не преврне кошуљу (т.ј. ако је не скине голу, и не преврне јој кошуљу наопако да је тако обуче). У неке наше манастире, уверавали су ме људи, доводе се нероткиње да им се читају молитве да затрудне. Том приликом удешава се да жене остану само са калуђерима, како би молитва имала пуно дејство.

Но најлепши и најочевиднији пример подавања жене калуђеру, са знањем мужа, да би добила деце, казивао им је један пријатељ из Босне. У једноме селу у Босанској Крајини, које је било близу манастира, био је човек без деце. Његова жена почне се врзати око манастира док не обрати пажњу калуђера на себе. После неког времена она затрудни и престане обилазити манастир. Неко време после порођаја, она опет почне долазити, док понова не затрудни. Тако роди два сина. Кад је калуђер био премештен у други манастир, позове га муж оне жене на вечеру. Пошто су вечерали, он му рекне да је знао да му је жена долазила, да је, шта више, он тако хтео, јер је његова кривица што нема деце. „Немој мислити, завршио је, да је моја жена била

непоштена.“ Калуђер је био збуњен, али га човек окуражи и лепо се опрости с њим.

Чежња за добијањем деце доводи понекад до невероватних појава. Понекад људи, мислећи да је за неплодност кривица до жене, ове отерају од себе. Ако се, у таквим приликама, деси да се отерана нека уда за другог и с њиме почне рађати, они су готови да приме жену натраг заједно са дететом које је с другим родила. У једној се народној песми пева како Јован-бег није имао деце и како је жени рекао да је врло лепа, још да има од срца порода „три пут би му дража била“. Кад је тако, одговори му жена, а ти „себе жени а мене удаји.“ И он је уда за побратима Ристу.

Кад је прошла годинница данах,
Роди сина Ристан-беговица
Златних руках и златна перчина,
Кад то чуо беже Јован-беже,
Он отиде Ристановом двору
Тер се пење кули на пенџере
Па говори верној љуби својој:
„Врат се натраг, вјерна љубо моја,
Три пут ћу те дукагим пресути,
Мило чедо лишћем и амбером!“¹⁵

Врло сличан случај судио је Београдски Окружни Суд 21 фебруара 1823 године. Човек је био отерао жену што за десет година с њом није имао деце и довео у кућу другу с којом је живео невенчано, али ни са њом није имао деце. Његова пак жена оде у кућу неком другом човеку и њиме роди мушко дете. Видећи њен први муж да није било кривице до ње што није имао деце, изјави на суду да жели да му се жена врати, а он прима и дете заједно с њом.¹⁶

Осим немања деце има још један разлог да се жена поред мужа подаје и другоме. У Босни бива „да је једна обитељ (породица) са свим слаба и болешљива“. „У таквим случајевима снаху наговоре да се даде каквом момку, ја човјеку од доброг, здравог соја... да заметне добар сој.“¹⁷

¹⁵ *Bosanski Prijatelj*, sv. III, Zagreb, 1861, 108.

¹⁶ *Политика* од 13 фебруара 1923.

¹⁷ F. S. Krauss, *Anthropophyteia*, 1, 184.

У свима побраним случајевима наш народ сматра да деца припадају законитоме мужу.¹⁸

У полиандрију из далека би спадало и то кад се муж, било којим начином изгуби (у рату, на мору или иначе) било да намерно напусти своју жену и отумара у свет да се о њему више ништа не зна. У таквим случајевима жена чека извесно време (у Херцеговини, Црној Гори и Боки Которској девет година¹⁹) па се преудаје. Ако је стари муж и даље у животу онда жена у ствари има два мужа. Ако се пак врати жена обично остаје другоме мужу. Повише оваквих примера, из различитих крајева наводи В. Богишић.²⁰

Има и таквих случајева да се девојке на силу нагоне да пођу за момке које не воле, па их, незадовољне, напуштају и беже другима, за које се понова удају, те и тако у ствари имају два мужа. Герасим Зелић је запамтио неке случајеве да су жене, принуђене на удају за људе које не воле, бежале из Боке Которске у Турску и тамо се за друге мужеве удавале.²¹

Најзад у полиандрију спада још један наш стари обичај, који се ни до данас није свуда са свим угасио. То је обичај да свекар живи у непристојним односима са својом снахом. Име за овај обичај ја нисам могао наћи у нашем народу. Руси га називају *снохачество*, те ћу га и ја, у недостатку другога, звати тим именом. Изгледа да је снохачество међу Словенима, у старија времена, било доста често. У Русији га је

¹⁸ Једна одредба Мануових Закона гласи: „Као год што код крава, коња, камила и робиња, код биволица коза и оваца није мужјак господар потомства, тако исто није ни код *туђих* жена. Они који немају земље, већ само на туђој земљи својим семеном сеју, никад не добијају принос од жетве. Ако би бик са стотином туђих крава добио телад, телад припадају само сопственицима крава.“ (М. Winternitz, *Die Frau in den indischen Religionen*, I, 44). У нас има народних пословица: „Ђе се гођ крава води, дома се тели“, „Ђе се год пасло, дома се нашло“ (Вук С. Караџић, *Српске народне пословице*, Београд, 1900, бр. 1411 и 1412), „Гди се год пасло, дома се је нашло“ (Ј. Мушкатиновић, *Приче*, Будим, 1807, стр. 31), „Куд му год је хотила, ље се дома телила“, „Куд пасе да пасе, љешто да се дома отели“ (Дј. Daničić, *Poslovice*, Zagreb, 1871, бр. 1874 и 1876), „Куд се пасло да се пасло дома се ждребило“ (Алексинач), које се употребљавају као алузија на нероткињу, кад се чује да је родила.“

¹⁹ В. Bogišić, *Zbornik sadašnjih pravnih običaja u Južnih Slovena* I, Zagreb, 1874, стр. 186. – У народној песми се пева како је жена чекала Стојана Јанковића да се врати из ропства „за девет година и десето за седам месеца“ и у мало се већ није удала, али се он на дан свадбе врати“ (Вук С. Караџић, *Срп. нар. пјесме* III, 165). У другој народној песми муж полазећи од куће вели својој жени:

Чекај мене девет годинница
Ако но си рода господскога,
Кад настане десета година

Удаји се и просто ти било“ (Вук С. Караџић, *Срп. нар. пјесме* V, 567).

²⁰ В. Bogišić, *Zbornik sadašnjih pravnih običaja u Južnih Slovena*, стр. 185-187.

²¹ Герасим Зелић, *Житије*, III, стр. 31.

било, па га има и сад, и ако се хришћанска црква стално борила противу њега још од времена Јарослава Великог (1016-1054).²² О руском снохачеству има помена и у нашој литератури. Путујући по Русији 1878 године видео је Сава Текелија у Курској Губернији једног дечка од десет година, чија је жена имала осамнаест или деветнаест година, и другог чија је имала око четрдесет. Овај му је други рекао: „Мој отац с њом спава, а деца се на мене пишу и мене за оца држу“, а „кад ја одрастем оженићу опет моје дете, пак ћу ја са мојом снахом спава-ти.“²³ Једна пољска законска одредба за област Сколе у Галицији, из 1623 године, изрично забрањује снохачество: „Ако би се десило, вели се у њој, као што се то често дешава, да свекар са снахом у блуду жи-ви, то се, ако се докаже, кажњава смрћу“.²⁴

Снохачество се доста често помиње и у нас. Ја сам нашао по-мена о њему у актима наше Државне Архиве за владе Кнеза Милоша, из села Грабовца, у Нахији Ваљевској (1832), из Љутовнице, у Нахији Рудничкој (1833), из Јадра (1833), из Наупаре (1834).²⁵ Г. С. Тројановић га помиње у Студеничком и Сврљишском Срезу.²⁶ По уверавању неко-ликих пријатеља било га је у неким местима у окупацијама: Пожаревач-ком, Врањском, Пиротском и Топличком. Алексиначки Суд судио је пре тридесет и више година један случај снохачества из села Ресни-ка у Срезу Сокобањском.²⁷ У околини манастира Калпина у Јужној Србији има га, гдешто још и сад, како ме извештава један пријатељ.

Узрок је овоме обичају што су у ранија времена људи женили своју децу врло младу, у доба кад још нису била зрела за брак, понекад кад им није било ни десет година.²⁸ Доводили су им пак са свим зреле девојке. Ово су нарочито чинили удовци са ситном, мушком, децом и

²² *Энциклопедический Словарь*, т. XVI, 801.

²³ *Летопис Матице Српске*; св. 119, стр. 39-40.

²⁴ R. Fr. Kaingl, *Die Volkskunde; Mre Bedeutung, Mre Ziele und Met kode*, Leipzig und Wien, 1903, 67.

²⁵ *Архив за правне и друштвене науке*, јули 1909, стр. 139-144.

²⁶ »*Караџић*« за 1900, стр. 160.

²⁷ »*Караџић*« за 1901, стр. 202.

²⁸ Луко Грђић-Бјелокосић је познавао неког Рада Мишковића из Цернице у Гацку, који је био млађи од своје жене најмање двадесет година. „Он ми се, вели Грђић, свачијем кунијаше да не може никако памтити кад се је вјенчао, и његова ми жена причаше да га је доста пута унијела у кућу у нарамку, кад би гдје пред кућом преко љета заспао“ (»*Караџић*« за 1901, 228). Слично о Гацку казује и С. Р. Делић (*Гласник Земаљског Музеја у Босни и Херцегови-ни* XVIII (1906, 516) и В. Николић о Лужници у Пиротском округу (*Срп. Етн. Зборник* XVI, 184). У првим годинама друге десетине XIX века устао је владика Бенедикт Краљевић про-тив верења и женидбе недорасле дече у Боки Которској, јер је то „трвало морални живот и давало вјерским и државним властима невјероватних примјера“ (Вл. Ћоровић, *Гласн. Зем. Музеја* XXIV (1921, 351). У Црној Гори неки доводе девојку за сина кад му је тек 10-12 го-дина (В. М. Г. Медаковић, *Живот и обичаји Црногораца*, 39-40).

људи слабе задруге, да би тиме појачали радну снагу своје куће. Мужеви још деца, свекар млад човек, снаге здраве и једре – искушење је обично бивало неизбежно и свршавало се снохачеством.

Интересантно је да се снохачество у нашем народу, кад се врши да би се одржала кућа или да би се помогла домаћа економија, другим речима кад је из потребе или из невоље, не сматра се ни за грех ни за срамоту, већ на против. У том погледу саопштио је Луко-Бјелокосић једну за народне појмове о снохачеству врло карактеристичну причу. Она се не односи баш на правога свекра, већ на његовог брата. Он је, међу тим, у место брата био старешина куће, и по појмовима у нашем народу исто што и прави свекар. Прича казује како се Црногорац исповедао, па, пошто је испричао све грехе, упита га свештеник има ли још каквих грехова. Кад рече да за више не зна, свештеник хтеде са му одреди короту (казну) коју мора испаштати за грехове које је починио. „Стани, стани, попе, рече Црногорац, имадем и ја севапа, па слушај да ти их кажем, те преби једно за друго, па ако превагну гријехови, онда ми давај короту.“ Свештеник радознао запита какви су му то севапи. „Погибоше ми два брата, настави Црногорац, а остадоше ми двије младе снахе, те се одмах удадоше, а мени на врат оставише пуну кућу ситне дјеце. Жентурина ми, да простиш, пристара, те не бјеше кадра отршавати кућних послова, те ја за јаде ожених два понејака синовца, а доведох им двије бјесне невјесте. Не прође ни мјесец дана, а оне ти заждише да бјеже у род. Виђех ти се ја на јаду и шта њима фали..., и тако их кроз три четири године придржах док ми синовци не прирастоше и одржах кућу, а да не би тога, пропадох ко нико мој. Ето тај ми севап преби за оне гријехове, па ако што остане, онда ми зато дај короту.“ Грђић је чуо и то „да оно дијете које снаха има са свекром зову Бабовић.“²⁹

Тако је кад је снохачество из потребе. Оно се истина не меће на велики добош, али се врши, трпи, па се чак, како прича каже, сматра и за севап. Али и снохачество се може, као и сваки други обичај, изметнути и вршити и онда кад престане потреба, или кад у опште нема потребе за њега. Такво се снохачество у народу сматра за неморал и за грех, и на њега се прстом указује. Синови пак кад за њега сазнаду, оштро му се одупру, те долази до свађе између њих и њихових оцева, до распре и до деобе задруге. У једном ранијем чланку ја сам примерима, из Државне Архиве из доба Кнеза Милоша утврдио да је

²⁹ »Караџић« за 1901, 227-228.

снохачество у неким кућама доводило до несугласица и до деобе за-
друге.³⁰ Такви примери нису са свим необични чак ни данас. У архи-
вима наших судова биће о томе доста података. Недавно су новине
писале о два случаја снохачества, у Србији, један из Пожаревачког, а
други из Ужичког Округа, које су судили судови.³¹

Тих. Р. Ђорђевић.

Политика од 14 септембра и од 16 децембра 1922 године.

³⁰ Архив за правне и друштвене науке, јули 1909, стр. 139-144.

³¹ *Политика* од 14 септембра и од 16 децембра 1922 године.